

France Prešeren

France Prešeren, slovenski pesnik, * 3. december 1800, Vrba,[3] † 8. februar 1849, Kranj.

France Prešeren se je rodil v kmečki družini. Po uspešno zaključenem študiju na dunajski pravni fakulteti se je vrnil v Ljubljano, kjer je delal kot odvetnik. V tem času je napisal večino svojih pesmi, pri pisanju katerih ga je pomembno usmerjal prijatelj Matija Čop. Prešeren je prvi Slovenec, ki se je po kakovosti svojega pisanja lahko kosal s sodobniki po Evropi, kjer je tedaj vladala romantična usmeritev.

Življenjska pot pesnika, nesrečno zaljubljenega v bogato Primičevo Julijo, ki ji je posvetil Sonetni venec (1834) in nekatere druge ljubezenske pesmi, je bila polna raznovrstnih preizkušenj. Njegovi prijatelji so umirali eden za drugim, kot pesnik pa v času svojega življenja ni bil priznan. V zadnjih letih življenja se je vse bolj soočal z malodušjem, težavami z alkoholom, ki je nazadnje povzročil njegovo smrt.

France Prešeren danes velja za največjega slovenskega pesnika. Del njegove pesmi Zdravljica, napisane leta 1844, je besedilo državne himne Republike Slovenije, obletnica njegove smrti pa osrednji državni kulturni praznik. V manjšem obsegu obeležujemo tudi obletnico njegovega rojstva kot Ta veseli dan kulture.

Mladost in šolanje

France Prešeren se je rodil kot tretji otrok in prvi sin materi Mini, rojeni Svetina, iz Muhovičeve hiše v Žirovnici ter očetu Šimnu, po domače Ribičevemu, iz Vrbe na Gorenjskem. Že zelo zgodaj je kazal izjemno nadarjenost, zato so ga leta 1808 poslali k stricu Jožefu, ki je kot duhovnik služboval na Kopanju pri Veliki Račni.

Od leta 1810 je obiskoval ljudsko šolo v Ribnici, kjer je bil kot odličnjak zapisan v zlato knjigo. Leta 1812 je šolanje nadaljeval v Ljubljani in leta 1813 začel obiskovati gimnazijo. Po končani gimnaziji je v Ljubljani zaključil še dva letnika tedanje »filozofije« in leta 1821 odpotoval na Dunaj, kjer je končal še tretji letnik, ki ga je moral izdelati za nadaljevanje študija. Naslednje leto se je vpisal na dunajsko pravno fakulteto.

Matija Čop

Leta 1824 je domačim v pismu sporočil, da se je dokončno odločil za študij prava. Prišlo je do spora s starši, saj je mati želela, da bi postal duhovnik. Prešeren je pri odločitvi vztrajal, čeprav so mu domači in strici duhovniki odtegovali denarno pomoč. Kljub temu mu je uspelo shajati, saj je bil od leta 1822 Knafljevi štipendist, še vedno mu je pomagal stric Jožef, denar pa si je služil tudi kot domači učitelj v Klinkowströmovemu zavodu za katoliško mladino. To službo je moral zaradi svoje svobodomiselnosti in ker je gojencu,

kasnejšemu pesniku in politiku Anastaziju Grünu (pravo ime Anton Alexander von Auersperg) - grofu Auerspergu, posojal prepovedane knjige, zapustiti.

Med počitnicami se je vračal domov, kjer je obiskoval strice, leta 1824 pa se je v Ljubljani zaljubil v gostilničarjevo hčer Zaliko Dolenc.

Ljubljana, Čop in Krajnska čbelica[uredi | uredi kodo]

Leta 1828 je dokončal študije in poleti odpotoval na Moravsko, nato pa se je vrnil v Ljubljano, kjer je pri odvetniku Leopoldu Baumgartnerjupričel opravljati obveznosti svoje prve službe kot odvetniški pripravnik. Naslednjega leta je sprejel še neplačano delovno mesto pri državnem uradu.

V Ljubljani se je Prešeren spoprijateljil s profesorjem in knjižničarjem Matijem Čopom, rojakom iz Žirovnice, ki je dobro poznal tedanjoromantično književnost in miselnost ter govoril 19 jezikov. Prešeren je leta 1832 v Celovcu opravil sodno-odvetniški izpit.

France Prešeren je bil osrednji pesnik zbornika Krajnska čbelica, ki ga je urejal Miha Kastelic. Čbelica je izšla petkrat, in sicer leta 1830, 1831, 1832, 1834 in 1848. V času izida četrtega zvezka je prišla v težave zaradi cenzure, ki so jo povzročili janzenisti in Jernej Kopitar. Njihov spor zaradi nasprotujočih si mnenj glede nadaljnega razvoja slovenske književnosti (čbeličarji s Prešernom in Čopom so se zavzemali za visoko književnost v slovenskem jeziku, janzenisti pa za književnost, osnovano na ljudskem slovstvu po zgledu Srbov, posebno Vuka Karadžića, ki ga je cenil Kopitar), ječrkarska pravda, ki se je tedaj odvijala in se samo še poglabljala.

Zahtevi, naj ima v črkopisu vsak glas svojo črko, ki jo je Kopitar kot nasprotnik tedanje pisave bohoričice podal v svoji slovnici, sta sledila slovničarjaFranc Serafin Metelko in Peter Dajnko, ki sta objavila vsak svojo različico novega črkopisa, imenovana metelčica in dajnčica. Pisavi sta bili neprimerni in prezapleteni. Metelčica zato, ker jo je sestavljalo preveč zapletenih in nepotrebnih črk, prevzetih tudi iz cirilice. Metelčica je bila tako leta 1833 z zakonom prepovedana. Dajnčica, ki se je delno uveljavila na Štajerskem, pa je ostala v veljavi do 1838/39. Prešeren je v abecedno vojno posegel s pesmimi, kot je denimo Sonet o kaši, iz Kopitarja, s katerim se nista najbolje razumela tudi zaradi zgoraj omenjenih razlik v pojmovanju slovstva, pa se je duhovito ponorčeval tudi s sonetom Apel in čevljar, ki se konča z znamenitim verzom: »Le čevlje sodi naj Kopitar!«

Življenjske preizkušnje, razmerje z Ano Jelovšek

Julija Primic

6. aprila 1833 je Prešeren v trnovski cerkvi zagledal Julijo Primic, ki je prihajala iz bogate ljubljanske družine, in se vanjo zaljubil. Ta ljubezen je močno vplivala na pesnikovo nadaljnje življenje in ustvarjanje. Naslednje leto je postal odvetniški pripravnik pri starem prijatelju Blažu Crobathu. Večkrat je zaprosil za samostojno odvetniško mesto, vendar so mu avstrijske oblasti prošnje vedno znova zavračale, saj je bil zaradi svoje svobodomiselnosti označen kot politično sumljiv. Poleg tega Julija Primic njegove ljubezni ni sprejela in se leta 1839 poročila z bogatim plemiškim sinom Scheuchenstuehlom.

Leta 1835 je umrl Prešernov stric Jožef, ki ga je vedno podpiral. Poleti istega leta pa je v Savi utonil Matija Čop, kar je Prešerna zelo prizadelo. Njegovo smrt je očitil tudi sebi, ker ni odšel z njim na kopanje, saj je bil mnenja, da bi ga lahko rešil, čeprav tudi sam ni znal dobro plavati. Prijatelju je posvetil več pesmi, med drugim tudi pesnitev Krst pri Savici, ki ima pred samim začetkom tudi posvetilni sonet Matiji Čopu.

V teh letih (okrog 1837) se je zapletel z Ano Jelovšek, služabnico pri Crobathovih, ki je bila tedaj še mladoletna. Imela sta tri otroke, in sicer: Terezijo (15. oktober 1839 – 14. maj 1840), Ernestino (18. december 1842 – 3. december 1917) in Franca (18. september 1845 – 17. avgust 1855). Čeprav se zveza ni poglobila, je z njo in otroki vzdrževal stalne stike in jim po svojih močeh denarno pomagal. Hči Ernestina Jelovšek je kasneje napisala Spomine, v katerih je opisala odnos med očetom in materjo.

Prešeren je po smrti Matije Čopa tesneje prijateljeval z mladim Poljakom Emilom Korytkim, ki je bil zaradi sodelovanja pri narodnoprebudnem gibanju v domovini preganjan v Ljubljano. Korytko se je ukvarjal z zbiranjem ljudskih pesmi, pri čemer mu je začel pomagati tudi Prešeren in tako razvil zanimanje tudi za tovrstno slovstvo. Korytko je umrl leta 1839.

Leta 1839 se je vrnil domov Andrej Smole, ki je zaradi dolgov zapustil domovino in velik del svojega življenja preživel v tujini. Prešeren ga je pogosto obiskoval na gradu Prežek na Dolenjskem. Skupaj sta izdajala knjige (na primer pesmi Valentina Vodnika in Ta veseli dan ali Matiček se ženi Antona Tomaža Linharta), načrtovala pa sta tudi nov časopis, katerega objavo je zadrževala cenzura. Smole je umrl leta 1840 na praznovanju svojega godu v Prešernovi prisotnosti.

Zaradi številnih izgub in neuslišane ljubezni do Primičeve Julije, je Prešeren zapadel v krizo. Vdajal se je alkoholu in postajal čedalje bolj ravnodušen. Uteho je iskal v gostilnah in postal znan po priložnostnih kvantaških pesmih, ki so bile izjemno duhovite, a njegova pesniška ustvarjalnost je pešala.

Znova se je nesrečno zaljubil, tokrat v Jerico Podboj, hčerko gostilničarke Metke, v katere lokal je redno zahajal. Jerici je posvetil tudi nekaj pesmi.

Leta 1843 so začele izhajati Kmetijske in rokodelske novice veterinarja in politika Janeza Bleiweisa, ki so že naznanjale prihod novih časov za Slovence. Bleiweis Prešerna ni povabil k sodelovanju, temveč je namesto njegovih poveličeval in objavljaj dela pesnika Jovana Vesela Koseskega, čeprav je slednjega v umetniški vrednosti Prešeren presegal. Kasneje je Bleiweis vseeno objavil nekatere Prešernove pesmi, vendar na manj vidnih mestih v časopisu. Jovan Vesel Koseski je namreč pisal pesmi s kmečko tematiko, ki je bila razumljiva kmečkemu prebivalstvu, ki je bilo v tistih časih večinsko, medtem ko je Prešeren pisal visoko poezijo, ki so ji bili kos le redki.

Prva izdaja Poezij

France Prešeren je ponovno začel pisati pesmi, obenem pa je pripravljaj izdajo pesniške zbirke z naslovom Poezije. Končno različico z najboljšimi pesmimi je leta 1846 oddal v pregled cenzuri. Tedanji cenzor Fran Miklošič je tisk odobril 22. julija tega leta, vendar je Prešeren moral črtati nekatere pesmi, med njimi Zdravljico (napisano leta 1844). Poezije je ljubljanski tiskar Jožef Blaznik dotiskal decembra 1846, izšle pa so z letnico 1847.

Selitev v Kranj in smrt[uredi | uredi kodo]

Leta 1846 je bila odobrena Prešernova prošnja, šesta po vrsti, za odvetniško mesto. Oblast se je odločila, da ga namesti v Kranj, kamor se je preselil jeseni. Kot pisarja je zaposlil sina Andreja Smoleta, gospodinjala pa mu je sestra Katra Prešeren.

Po marčni revoluciji leta 1848 je lahko končno objavil Zdravljico. Pesem je izšla v Bleiweisovih Novicah, nekatere pesmi pa je objavil še v zadnjem letniku Kranjske čbelice.

Prešernovo pesniško ustvarjanje je tedaj zamrlo, pojavili pa so se tudi resnejši znaki bolezni. Bil je zadolžen in brez denarja, saj ni izkoriščal možnosti za zaslužek, ki so se mu kot odvetniku ponujale, saj naj bi revne zastopal celo brezplačno. V oporoki je priznal svoja preživela otroka in jima namenil skromni ostanek premoženja.

Po njegovi smrti naj bi kranjski veljaki uničili nekaj Prešernove književne zapuščine. Verjetno gre za gostilniške in druge pesmi, ki so jih v tem času imeli za nespodobne.

France Prešeren je umrl na četrtek, 8. februarja 1849. Pokopali so ga 10. februarja v Kranju.

Janez Bleiweis je, verjetno iz političnih razlogov, spodbudil zbiranje prispevkov za postavitve spomenika Prešernu na kranjskem pokopališču. Kljub temu da tedanji odziv med ljudstvom ni bil posebno navdušen, so leta 1852 v sedanjem Prešernovem gaju postavili spomenik pokojnemu pesniku, ki je v kasnejših letih pridobil sloves največjega med Slovenci.

1	France Prešeren se je rodil v kmečki družini, kot tretji otrok in prvi sin Mine in Šimna
8	Prešerna. Uradno prešernoslovje je za datum njegovega rojstva določilo 3. december, v
0	zadnjem času pa se pojavljajo nekateri dvomi; slovensko rodoslovno društvo, ki je
0	izdelalo natančno rodoslovno deblo Prešernove rodbine, kot datum pesnikovega rojstva
-	navaja 2. december, medtem ko naj bi ga 3. decembra nesli h krstu in vpisali v krstno
2	knjigo. Natančni datum pesnikovega rojstva naj bo izziv za prešernoslovce, za našo rabo
1	pa je najbolj pomembno, da se je Prešeren sploh rodil. Kmetija, po domače se ji je reklo
	pri Ribičevih, je bila za tiste čase dovolj moderna, oče Šimen pa precej napreden
	gospodar. Ob kmetovanju se je ukvarjal s sadjarstvom, dodatni zaslužek mu je prinašalo
	še prevoznitvo. S furmansko vprego je prevozil Gorenjsko podolgem in počez. Šimen je
	Franceta kot prvega sina določil za naslednika na Ribičevini, to pa se ni ujemalo z načrti
	matere Mine. Ta je bila občutno bolj ambiciozna od Šimna, tudi bolj izobražena, zato je
	želela svojim otrokom omogočiti preboj v meščanski sloj. Sinovi naj bi postali gospodje,
	torej duhovniki, ki jih je bilo v širši Prešernovi rodbini že kar nekaj. Mina je otroke
	naučila brati in pisati, zelo zgodaj jih je tudi pošiljala od doma, k stricem, ki so služili
	bogu po različnih farah. Dekleta so gospodinjala stricem, sinovi so se šolali. Oče Šimen
	pri tem ni imel veliko besede.
	France je moral komaj osemleten zapustiti rodno Vrbo, kamor se je poslej vračal le še
	med počitnicami, pa še to ne prav pogosto. Del razlogov za zapleteno pesnikovo
	osebnost nedvomno tiči tudi v tem. Prešeren se je najprej preselil k staremu stricu
	Jožefu, ki je bil župnik na Kopanju pri Grosupljem. Jožef ga je prvi dve leti poučeval sam,
	nato ga je vpisal v realko v Ribnici. Prešeren je bil dovolj priden in nadarjen, da je z
	lahkoto izpolnjeval šolske obveznosti. Bil je med najboljšimi učenci, vpisan tudi v zlato
	knjigo. V ribniška leta sodi tudi doživljaj, ki je Prešerna očitno zaznamoval za vse
	življenje. Še na smrtni postelji v Kranju je zbranim sorodnikom potožil, "da bi zanj bilo
	bolje, da bi nikdar v Ribnici ne bil". Prešernoslovci ozadja teh besed niso povsem
	natančno dognali, očitno pa je šlo za nekakšno izkušnjo, tako ali drugače povezano s
	spolnostjo. In res, Prešernov odnos do žensk je bil vselej vsaj nenavaden, če že ne na
	meji patološkega. A tudi to ostaja eden od izzivov za prešernoslovce.
	Tretji razred normalke je pesnik obiskoval že v Ljubljani. Tudi tu ni imel težav z učenjem,
	še posebno se je odlikoval pri učenju klasičnih jezikov ter prevajanju grških in latinskih
	pesnikov. Pomanjkanja ni trpel, saj si je pomagal z inštrukcijami manj nadarjenim

	<p>sošolcem. V Ljubljani je nekaj časa stanoval z mlajšim bratom Jožefom, ki je bil po pripovedovanju sodobnikov najlepši in najbolj nadarjeni član Prešernove rodbine. Žal je zbolel in leta 1815, še kot prvošolec, umrl. France Prešeren je v Ljubljani spoznal nekaj ljudi, ki so ga pozneje tako ali drugače spremljali vse življenje: Andreja Smoleta, Blaža Crobatha, Miho Kastelica, Matijo Čopa in tudi "menišiča", Antona Martina Slomška. Nekako v teh letih je Prešeren spoznal, da ni poklican za tisto, kar si je njegova mati Mina najbolj želela, za duhovnika. Vse bolj ga je mikalo pravo, zato se je odločil za Dunaj, kjer se je vpisal v tretji letnik filozofije. Po takratnem šolskem sistemu je bil to pogoj za študij prava.</p>
<p>1 8 2 1 - 2 8</p>	<p>Na Dunaju se je Prešeren začel poglobljeno zanimati za poezijo; preučeval je vsa velika dela, od antike do romantike, od Homerja do Boccaccia. Na začetku 19. stoletja je bila v zatohli Avstriji zapovedana religiozna in mistična literatura; Prešeren je celo izgubil službo študijskega prefekta v nekem dunajskem zavodu, ker je enemu od gojencev, grofu Antonu Auerspergu, poznejšemu slovenskemu pesniku Anastaziju Gruenu, posojal prepovedana pesniška dela. Prešernovo takratno razmišljanje najbolje ponazarja pismo domačim iz leta 1824. Iz njega vejeta nenavadna resnost in odločenost, ki sta v precejšnjem nasprotju s šaljivostjo prejšnjih pisem. Prešeren se je takrat dokončno odločil, da bo vztrajal pri svoji odločitvi, da postane pravnik. Najprej uporabi metaforo, češ, ali bi bilo pametno sadovnjak, ki je ravno na tem, da prvič obrodi, posekati in iz njega narediti zelenjavni vrt, ter nato odločno sklene: "Ker toko reči stoje, toko boste sami lahko zapopadli, da ne morem več nazaj pred priditi, preden na bom duželsko službo v'Lublan iskal."</p>
<p>1 8 2 4 - 2 7</p>	<p>V leto 1824 sodijo tudi prvi Prešernovi pesniški poskusi. Nesrečno zaljubljenemu sošolcu v tolažbo je napisal nekakšno študentovsko šalo v verzih z naslovom Zarjovena d'vičica, kmalu zatem so nastale tudi resnejše pesmi, kot so Povodni mož, Lažnivi pratkarji in prepesnitev Lenore. Napisal je še za cel zvezek kranjskih pesmi, a jih je, potem ko jih je dal v oceno Jerneju Kopitarju, razen omenjenih treh, vse uničil. Kopitar je bil kot dvorni bibliotekar in cenzor takrat nesporna avtoriteta; ko je prebral Prešernove pesmi, mu je svetoval, naj jih pusti nekaj let ležati in nato vzame pilo v roke. Nekateri literarni zgodovinarji ugibajo, ali ni tako trdo Kopitarjevo stališče za nekaj let zavrlo nastanek slovenske posvetne pesmi. No, Prešeren se kot pesnik prvič javno pojavi razmeroma pozno, šele leta 1827, ko v Ilirskem listu objavi pesem Dekletom. V njej ošvrkne prevzetno Zaliko, hči iz Dolenceve krčme, kamor sta zahajala s prijateljem Andrejem Smoletom. Prešernu je bila na moč vseč, ona pa se ni pretirano menila zanj, kar je postal kar nekakšen vzorec pesnikovega ljubezenskega življenja. Prešeren je takrat doživljal precejšnje spremembe, predvsem razmere v domači Vrbi so postajale vse bolj zapletene. Domačija je propadala, zato je bil oče gospodarske vajeti prisiljen predati hčeri oziroma zetu, Jožetu Vovku, ki je bil precej robot človek. Ta je hitro uvedel svoj red pri Ribičevih, kot se je reklo Prešernovi hiši, in kmalu sta morala od hiše celo pesnikova mati in oče. Pri dediščini so Franceta popolnoma prezrli, tudi sestre in brat niso dobili skoraj nič; Prešeren je to občutil kot nekakšno izključitev iz družinskega kroga, kar ga je precej prizadelo in obenem utrdilo. Svoje študije je pospešil in spomladi 1828 diplomiral. Postal je doktor, pred vrnitvijo na Kranjsko pa se je podal na eno redkih daljših poti v tujino. S svojim varovancem, grofom Emanuelom, je šel v Lysice na Moravsko, kjer je ostal nekaj mesecev, nato pa se je vrnil v Ljubljano. Ob tej priložnosti je dobil v dar zlato uro, edino premoženje, ki ga je ob smrti lahko zapustil svojima otrokoma.</p>

<p>1 8 2 8</p>	<p>Predvsem mati si je želela, da bi Prešeren delal v "duželski" službi, torej kot državni uradnik, tega pa takrat ni bilo lahko doseči. V času Metternichovega absolutizma so imeli plemiški ali meščanski sinovi prednost pred domačimi izobraženci, ne glede na ocene in študijski uspeh. Tako je mladi doktor prava leta 1828 nastopil prvo službo pri odvetniku Leopoldu Baumgartnerju. Morda je naključje, ali pa tudi ne, da je Prešernov prvi šef v tedanji Ljubljani veljal za svobodomisleca, "freigeista". Tudi Prešerna bi lahko označili tako, zlasti če upoštevamo njegov ohlapen odnos do vere ter državne in cerkvene politike. Pesnik je sprva stanoval z Miho Kastelicem, literarnim sodelavcem in poznejšim izdajateljem Kranjske čbelice, ki ga literarna zgodovina ne opisuje najbolj prijazno, zlasti dvomljiv naj bi bil njegov značaj. No, tudi Prešernovi materi se družba ni zdela pravišnja, zato je kmalu dosegla, da se je France skupaj s sestro Katro preselil k stricu Jožefu, župniku. In ne le to, mati se ni nikoli sprijaznila z advokatsko službo, ki je bila po njenem mnenju moralno vprašljiva in zato bogu ne prav dopadljiva. France je kmalu začel delati še kot brezplačni praktikant pri državnih uradih, da bi si tako povečal možnosti za stalno zaposlitev. Materine skrbi s tem še ni bilo konec: sina je hotela na vsak način oženiti in ga čimprej varno zakleniti v varne in udobne sponje meščanskega življenja. Na tem mestu ne bomo tvegali ugibanj, kaj bi to pomenilo za razvoj slovenske literature, bržkone pa bi imel France "na tem sveti" bolj srečno življenje. Mati in stric sta torej poskrbela, da je leta 1829 spoznal Marijo Johano Khlunovo, bogato Nemko iz Gradca na Štajerskem. Skromni verodostojni viri iz tistega časa kažejo, da je bila Marija Johana Francetu sprva všeč, da pa se je kmalu splašil ter začel tehtati med bogato doto in svobodo ter samostojnostjo. Del pesnikovega razmišljanja je morda razbrati iz verza "za doto, ki je nima mil'jonarka" iz pesmi O, Vrba. Po drugi strani ne gre prezreti Prešernovega značilnega odnosa do žensk; Khlunova je bila občutno starejša od siceršnjih Prešernovih muz, praviloma mladih deklet, in še zelo naklonjena mu je bila, kar tudi ni bilo pravilo pri pesnikovih ljubezenskih poskusih. Kakorkoli, Prešeren se je po začetnem navdušenju nad Khlunovo začel umikati; na njena številna pisma ni odgovarjal in sploh je zanemarjal stike, nikoli pa ni zbral dovolj moči, da bi se z Marijo odkrito pogovoril. Zadeva ga je očitno pekla, saj je njen odmev mogoče najti v nekaterih pesmih (Sonetje nesreče), splošno malodušje in nezadovoljstvo s samim seboj pa je botrovalo tudi zelo slabim rezultatom pri izpitih za sodniški in odvetniški izpit, ki jih je leta 1832 opravil v Celovcu. Dotlej vedno odlični Prešeren je izpite komaj izdelal, z zadostno oceno, to pa je bil tudi eden od poglobitvenih razlogov za poznejše zavrnitve njegovih prošenj za samostojno advokaturu.</p>
<p>1 8 3 0</p>	<p>V drugem, pesniškem polu njegovega življenja so se takrat začeli dogajati usodni premiki. Matija Čop, morda najbolj izobraženi Slovenec tistega časa, se je naposled vrnil v Ljubljano in se začel živahno družiti s Prešernom. Čopova izjemna teoretska podkovanost in predvsem jasno usmerjen pogled v nujnost razvoja literature v slovenskem jeziku sta se ujela s Prešernovim pesniškim darom in željo, da bi se slovenščina čimprej kultivirala, da bi se lahko Slovenci z njo enakovredno postavili ob bok Nemcem in drugim narodom. Gorenjski dvojec je našel skupno zmagovalno formulo in seveda veliko ovir, ki jih je bilo treba preskočiti, od okostenele janzenistične miselnosti na področju duhovnih zadev, ki jo je zagovarjala duhovščina, do policijskega nadzora in terorja v državno-političnih zadevah, ki ju je vzdrževal Metternichov absolutizem. Prešeren je na Čopov nasvet začel uvajati romanske pesniške forme, pisati v tercinah in stancah, zložil je prve sonete in s tem odprl slovenski poeziji nove prostore. Vse več je bilo novih pesmi, zato je zorela tudi zamisel o izdaji zbornika slovenskih</p>

	<p>pesmi, ki je kot Kranjska čbelica leta 1830 in nato še štirikrat prinesla številne Prešernove objave. Kranjska čbelica je postala poglavitni medij za objavlanje Prešernovih pesmi. Pesniške sadove Prešernovega prijateljevanja s Čopom ponazarjajo predvsem elegija Slovo od mladosti, ciklus Ljubezenski sonetje in programska satira Nova pisarija. V njej je pesnik briljantno osmešil tedaj prevladujoče pojmovanje, naj bo poezija poučna, utilitarna, in tudi poglavitne zagovornike takšnega mišljenja. Spopad med svobodomisleci in nazadnjaki se je še stopnjeval, zlasti Prešeren je bil vse ostrejši, tako da je tudi cenzura postajala vse bolj nemirna. Pesnika je moral brzdati celo njegov mentor, Čop, kar Prešernu ni bilo najbolj po volji. Pri tretjem zvezku Kranjske čbelice je Čop s svojim ugledom na Dunaju izposloval, da bo sam pregledal besedila, pri tem pa sta si s Prešernom prišla navzkriž. Čop je hotel umiriti strasti in je med drugim črtal pesem Apel podobo na ogled postavi, v kateri Prešeren Kopitarju zabrusi: "le čevlje sodi naj kopitar"! Pesnika je to precej razburilo in Čopu je pisal ostro pismo. Pozneje se mu je opravičil, razloge za Prešernovo nepremišljeno ravnanje in občasno malodušje, ko ni verjel v kakovost svojega pesništva, pa gre iskati v poklicnih težavah. Zastojno delo praktikanta v državnih uradih namreč ni obrodilo sadov, predstojniki so, čeprav so bili z njim zadovoljni, zavrnilo njegove prošnje za finančno pomoč, poleg tega ni kazalo, da se mu obeta redna zaposlitev. Tako se je bil France Prešeren prisiljen dokončno odpovedati uradniški karieri in kot odvetniški pripravnik koncipient je stopil v redno službo k dr. Baumgartnu. Naslednja velika (pre)izkušnja za Prešerna in Čopa je bila črkarska pravda. Kopitar in njegov učenec Metelko sta namreč skušala uvesti nov črkopis, pravzaprav dvanajst novih črk, ki so bile vsebinsko in estetsko neutemeljene. Prešeren je z veseljem posegel v pravdo z znamenitim sonetom o kaši, medtem ko je diplomatski Čop molčal. Namesto njega je spregovoril češki pesnik Čelakovsky, ki je zavrnil reformo črkopisa, obenem pa, v oceni prvih treh zvezkov Kranjske čbelice, pohvalil Prešernovo poezijo. To je bila prva zunanja ugodna kritika, ki je negotovemu pesniku dala nove samozavesti. Čop, spodbujen s Čelakovskim, je nato vendarle odločno napadel metelčico, ki je bila kmalu zatem prepovedana z dvornim dekretom.</p>
<p>1 8 3 3</p>	<p>Nekako v tistem času, ko se Prešeren suvereno sprehaja po pesniških poteh, mu na vsakdanjih poteh pride nasproti Julija Primic, mlada in krhka gospodična iz bogate trgovske družine, ki za dolga leta postane pesnikova neuslišana muza. Sad te ljubezni je Sonetni venec, ki izide leta 1834 kot posebna priloga Ilirskega lista, in v njej znameniti magistrale, sestavljen iz črk, ki skupaj povedo posvetilo Primicovi Julji. Venec v Ljubljani zbudi precej zanimanja in govoric, predvsem pa slabe volje Julijine matere, bogate in gospodovalne ženske, ki Franceta Prešerna nikakor ni videla kot bodočega zeta. Zdi se, da je bilo to jasno vsem, le pesniku ne. Prešeren je, računajoč, da bo tako omehčal njeno srce, skušal izboljšati svoj gmotni status. Iz odvetniške pisarne Baumgarten se je spomladi 1834 preselil k svojemu sošolcu in prijatelju, advokatu Blažu Crobathu, ki ga je nastavil za vodjo pisarne, hkrati pa je zaprosil za samostojno odvetniško prakso. To je bila že druga prošnja, ki so mu jo zavrnilo. Razočaranje je bilo veliko, vsaj nekoliko ga je lajšalo priznanje za pesniško delo. Takrat se je srečal z dvema kolegom, s češkim romantičnim pesnikom Macho in Stankom Vrazom. Dolgi in plodni pogovori o literarnih rečeh so razveselili Prešerna, zlasti priznanje in občudovanje, ki sta mu ga izrekala za njegovo pesnjenje. No, Macha si je bivanje v Ljubljani najbrž še posebno zapomnil, saj so se Prešeren in drugi ljubljanski boemi potrudili ter ga zelo podrobno uvedli tudi v svet gostiln in huronskih zabav.</p>
<p>1</p>	<p>Leto 1835 je bilo za Prešerna bržkone eno najbolj črnih. Umril je stric Jožef, edini iz</p>

<p>8 3 5</p>	<p>družine, ki ga je ves čas podpiral, od otroštva na Kopanju najprej. Julija Primic se je zaročila oziroma se je tako odločila njena mati, pa tudi dekle do pesnika ni kazalo posebne naklonjenosti. Prešeren ji je nekoč, na plesu v Kazini, v roke stisnil zvezek z vsemi svojimi pesmimi, zloženimi njej na čast; darilo je sicer sprejela, a ga ja zavrnila z besedami, "da naj ji ne bo napoti s svojo ljubeznijo". A to ni bilo najhujše: sredi poletja ga je zadela najstrašnejša nesreča. V valovih Save pri Tomačevem je utonil Matija Čop, Prešernov mentor, ki je bil morda edini pravi pesnikov prijatelj. Občutljivi in nesamozavestni pesnik je ob sebi potreboval Čopa, polnega znanja in širine, da ga je spodbujal, usmerjal in predvsem, da ga je razumel. Prešernovo bolečino ponazarja elegija v nemškem jeziku, ki jo je napisal v prijateljjev spomin. Pesnik Oton Župancič pravi, da je to ena najlepših pesnitev vsega človeštva, nekoliko pa čudi, da jo je Prešeren napisal v nemščini. Nedvomno je hotel pravilno predstaviti Čopov pomen ljubljanskim Nemcem in ponemčencem, ki slovenskega jezika niso mogli ali hoteli razumeti. Poleg pesniškega daru elegija Čopu dokazuje tudi Prešernovo ustvarjalno moč. Pesnik je dolgo in zahtevno pesnitev v tujem jeziku napisal zelo hitro, v tednu dni, pri tem redno opravljal delo v odvetniški pisarni, naložili pa so mu tudi skrb za popis Čopovega premoženja. To je bila huda preizkušnja, saj so se mnogi zanimali za bogato Čopovo knjižnico in si skušali prigrabiti katero od dragocenih knjig. Prešeren je takrat dokončno izgubil vero v prijateljstvo z Miho Kastelicem, ki je precej nesramežljivo grabil po Čopovem premoženju, in tudi njegova vloga pri reševanju nesrečnega znanstvenika iz valov Save ni povsem pojasnjena. Slišati je bilo, da se Kastelic ni ravno izkazal s pomočjo utapljajočemu se Čopu. Tako je Prešeren ostajal vse bolj osamljen: Andrej Smole je bil daleč od Ljubljane, drugih iskrenih prijateljev pravzaprav ni več imel, zato pa je lahko računal na gostilniške znance, ki jih nikoli ni manjkalo. Čopova smrt je pesnika pahnila v dotlej najglobljo življenjsko krizo; čez mero se je vdajal alkoholu, zanemarjal je delo v odvetniški pisarni, kot upravitelj Čopove zapuščine je popolnoma odpovedal, po nekaterih pričevanjih naj bi celo razmišljal o samomoru. V tem času je nastala znamenita pesem Kam in zametki njegove bržkone najpomembnejše umetnine, Krsta pri Savici, ki je izšel pomladi 1836. Krst je v marsičem tako presenetljivo "neprešernovski", da je dodobra zmedel kritike in razlagalce njegovega dela. Pesnik sam je v pismu Čelakovskemu napisal, da je "Krst predvsem metrična naloga, ki naj bi pridobila naklonjenost duhovščine". Zelo nenavadna in sporna izjava še danes razburja prešernoslovce, kaže pa predvsem na razklanost in občutljivost pesnikove duše in pritiske vsakdanjega življenja, ki jih je čedalje težje prenašal. Na tem mestu se ne bomo lotili podrobnejše analize Krsta pri Savici, zato pa ostaja ta naloga sodobnim prešernoslovcem.</p>
<p>1 8 3 6</p>	<p>Po nekajletnem dejavnem ustvarjanju je v Prešernovi pesniški produkciji nastopil krajši premor. Iz nekaterih pesmi, denimo balade Ribič, lahko slutimo, da se je pesnik poslovil od upanja, da se bo kdaj izpolnila njegova ljubezen do Julije. Prešerna začneta na ustvarjalnem področju zanimati slovenska ljudska pesem in narodno izročilo, na ljubezenskem pa se pojavi mlada pestunja pri Crobathovih, Ana Jelovšek. Avstrijska vlada je zaradi revolucionarnih idej pregnala v internacijo v Ljubljano poljskega plemiča in izobraženca, Emila Korytka. Prešeren je mladega Poljaka spoznal na obiskih v hiši svojega šefa, dr. Crobatha, kjer se je mladenič najprej nastanil. Bila sta sorodni duši, zato sta postala iskrena prijatelja. Korytko je bil naposled primeren sogovornik za Prešerna, ki je močno pogrešal Čopovo razgledanost in intelektualno globino. Drug drugega sta učila svojega jezika, Prešeren je s Korytkovo pomočjo</p>

	<p>prevedel sonet Resygnacija, delo znamenitega poljskega pesnika Mickiewicza. Mladega Poljaka je razganjalo od življenjskih moči in načrtov, ki jih zaradi internacije ni mogel uresničiti. Ko ga je Prešeren seznanil z bogatim ljudskim izročilom, je Korytko našel nov cilj. Začel je zapisovati ljudske pesmi, potoval je po vaseh in zbiral vsakršno ljudsko blago, Prešeren pa mu je pomagal. Žal je navdušeno skupno podjetje kmalu ustavila smrt; ko je bila zbirka ljudskih pesmi pripravljena za tisk, je Korytko zbolel in kmalu zatem umrl. Ironija je hotela, da je hkrati z njegovo smrtjo v Ljubljano prispel dekret, s katerim so mu dovolili vrnitev na Poljsko. Sploh se je Prešeren tiste čase pogosto srečeval s smrtjo; umrli so mu oče, stric Jakob in župni upravitelj na Šmarni gori, kamor je pesnik z ljubljanskimi prijatelji redno hodil na izlete. V staro družbo se je po dolgih letih življenja in potovanja po tujini jeseni 1839 vrnil Andrej Smole, pesnikov mladostni vrstnik in prijatelj. Zadnja leta je živel na gradu Prežek na Dolenjskem, kjer ga je Prešeren nekajkrat obiskal. Smole je bil ob vrnitvi v Ljubljano telesno precej opešan, zato pa je imel še obilo svežega duha; Prešerna je navdušil za nov projekt, izdajanje slovenskega časopisa in literarnih del. Skupaj sta izdala Vodnikove pesmi in Linhartovega Matička, medtem ko se je pri časopisu zataknilo. Cenzura ga ni dovolila, zato je uporni Smole zahteval celo avdienco pri cesarju na Dunaju. A še preden mu je uspelo stopiti na dvor, ga je na praznovanju lastnega godu zadela kap. Kot da Prešeren še ni doživel dovolj žalosti, je umrl dobesečno na pesnikovih rokah.</p>
<p>1 8 3 9</p>	<p>Ob strani vseh teh burnih pretresov vse bolj resigniranega pesnika je ves čas stala mlada Ana Jelovšek. Prešeren jo je, komaj trinajstletno, spoznal v hiši Crobathovih, kjer je bila guvernanta. Sprva nanj ni naredila večjega vtisa, čeprav je bila Ana menda takšne vrste dekle, ki je moškim všeč. Pozneje se je med njima razvila zveza, ki na eni strani morda pomeni edino pravo Prešernovo erotično izkušnjo, na drugi pa pesnikov dokončni moralni in človeški propad. Morda je Prešeren res upal, da bo z Ano ustvaril družino in zaživel normalno meščansko življenje, vsekakor je bila to njena največja želja, a resničnih možnosti za to ni bilo. Prešeren je bil plah in zavrt človek, Ana pa živahno in precej brezbrizno deklet; njune tri nezakonske otroke je dala v rejo. Značilno je, da Prešeren ves čas njunega znanstva in razmerja ni napisal nobene ljubezenske pesmi Ani na čast. Edina, ki obravnava njuno "ljubezen", je Nezakonska mati, ki pa je precej problematična, glede na to, da je bil oče nezakonskih otrok prav Prešeren. O globini njunega odnosa priča anekdota, ki jo je zapisala njuna hči, Ernestina Jelovšek. Ko je Andrej Smole na godovni večerji, hrana je že bila na mizi, nenadoma omahnil in umrl v pesnikovem naročju, je Prešeren ves potrtno iskal tolažbe pri svoji ljubici. Njena reakcija pa je bila: "Ja, kdo je pa potem zajca snedel"? Prešeren, razočaran in potrtno, je šel v gostilno, ki je postajala njegov drugi dom. Razlogov za pitje je imel ničkoliko: spet so mu zavrnilo prošnjo za odvetnika, prijatelji so vsi po vrsti umirali, Ana ni bila prava ženska zanj, Julija je bila srečno poročena, tudi pesniška ustvarjalnost je pešala. Pesnik je vse bolj slovel po gostilniških prigodnicah in kvantaških pesmih. Tudi njegova zunanja podoba je bila mizerna: bil je debel in zanemarjen. Stanje njegovega duha odlično ponazarja opazka v pismu Stanku Vrazu: "Delam sedem ur pri dr. Crobathu, da lahko dve uri pri stari Metki pijem"! Prav v tej gostilni je bila doma Jerica Podboj, hči gostilničarke Metke. Prešeren se je v zaljubil v mlado deklet in ji posvetil kar nekaj pesmi (Ukazi, Pod oknom, Prošnja). To je bila značilna prešernovska ljubezen, "brez upa zmage", bi lahko rekli, saj Jerica ni kazala znakov naklonjenosti do pesnika. Kmalu zatem se je poročila z angleškim industrialcem, ki je bil solastnik ljubljanske predilnice.</p>
<p>1</p>	<p>Slovenska oziroma tedanja kranjska družba se je zlagoma spreminjala, le da Prešeren</p>

<p>8 4 3</p>	<p>tega ni opazil. Na površje so prihajali sposobni in zlasti trdokožni narodni voditelji; to velja zlasti za dr. Janeza Bleiweisa. Mladi veterinar je leta 1843 ustanovil časopis Kmetijske in rokodelske novice, ki naj bi predvsem utrdil urednikovo prvaštvo v narodnih zadevah, vse drugo, tudi literarne objave, je bilo v ozadju. Bleiweis je mirno spregledal vso dotedanjo Prešernovo poezijo, niti za sodelavca Novic ga ni povabil, kar je bil, razumljivo, še en udarec za nesrečnega pesnika. Prešeren je pisal Vrazu: "Za moje ime v slovenskem svetu nihče ne ve"! Za urednika Bleiweisa je bil najpomembnejši pesnik Jovan Vesel Koseski, ki ga je veselo objavljajl in mu pel slavo. Nekoliko pozneje je sicer objavil Krst pri Savici in še nekaj drugih Prešernovih pesmi, a pristnega in koristnega stika z njim nikoli ni našel. No, medtem so Prešernu zavrnilo še četrto in peto prošnjo za samostojno advokaturu; kako ju ne bi. Bil je na zelo slabem glasu; policijska karakteristika mu je očitala neurejeno življenje, pijančevanje, čutnost in nelepe navade, kar so vsekakor slaba priporočila za ugledni odvetniški stan. Pesniški dar pa v njem ni popolnoma ugasnil, nasprotno. V tisti čas (1844) sodi Zdravljica, pa čudovita elegija V spomin Andreja Smoleta, ki jo je napisal štiri leta po prijateljevi smrti. Z Zdravljico je imel kar nekaj težav; dvorni cenzor Fran Miklošič je namreč zavrnil tretjo in četrto kitico, Prešeren pa tako okrnjene pesmi ni hotel objaviti. Počakal je še nekaj let in jo, po pomladi narodov, leta 1848 objavil v Bleiweisovih Novicah. Urednik je takrat naši sedanji himni namenil rezervno mesto na naslovnici Novic, prednost pa je namenil nekemu besedilu, ki je danes, tako kot njegov avtor, anonimno. Zadnja leta Prešernovega življenja so bila pesniško bolj plodna. Napisal je pesmi Judovsko dekle, Orglar, Od železne ceste, V spomin Matiji Čopu in Neiztrohnjeno srce, ki je nekakšen pesnikov labodji spev. Veliko energije je namenjal izdaji svojih Poezij. Izbiral in pilil je pesmi za zbirko in leta 1846 rokopis oddal v cenzuro. Ta je bila v osebi Frana Miklošiča blagohotna in na Prešernov izbor, z izjemo Zdravljice in nekega epigrama, ni imela pripomb. Tiskar Blaznik se je že lotil dela, Prešernu pa so se vremena zjasnila. Na isti dan, ko so na Dunaju dovolili tisk njegovih Poezij, torej 22. julija 1846, so Prešernu odobrili advokatsko mesto. Novo, že šesto prošnjo je poslal za razpisani mesti v Postojni in Kranju, sodna oblast pa ga je poslala na Gorenjsko.</p>
<p>1 8 4 6</p>	<p>Skoraj 46-letni pesnik je spet začel upati, da si bo skupaj z Ano Jelovšek in njunima otrokoma Ernestino in Francem nekako uredil življenje. Že jeseni 1846 se je s sestro Katro in sinom pokojnega prijatelja Smoleta, Andrejem, ki ga je vzel za pisarja, preselil v Kranj. Sprva je kazalo dobro, novopečeni odvetnik je imel veliko dela, omisliti si je moral celo dodatnega pisarja. Tudi Poezije so bile pri kritikih prijazno sprejete in za tiste čase so se dobro prodajale; natisnjenih je bilo 1200 izvodov, od tega 150 z akrostihom Primicovi Juliji. Pesnik jih je zadržal zase in jih podarjal vsem, ki so se mu jih zdeli vredni. V dobrih dveh letih je bilo prodanih približno 350 izvodov, v naslednjih dvajsetih letih so Poezije skoraj pošle. A za Prešerna je bilo že prepozno.</p>
<p>1 8 4 8 - 4 9</p>	<p>Nesrečno življenje in zlasti pijača sta ga tako načela, da ni zmozel novega začetka. Pesmi ni več pisal, le še za gostilniške potrebe je zložil kakšno pohujšljivo; da je vedel, da niso za vsake oči, dokazuje podatek, da je tovrstne pesmi zaklepal v predal, katerega ključ je ves čas nosil s seboj. Večina gostilniške poezije je bila ob Prešernovi smrti uničena, v nikoli povsem pojasnjenih okoliščinah, ki so bile dolgo predmet spora med liberalci in narodnjaki. Kljub skoraj popolnemu propadu v Kranju je Prešeren tam vodil več pravnih, ki kažejo na značilnosti njegovega značaja. Zastopal je tožbo več kot stotih kmetov, ki so hoteli ugotoviti, ali so sploh dolžni plačevati desetino kranjskemu dekanu Dagarinu.</p>

	<p>Številne reveže je menda zastopal zastonj, pa tudi sicer ni izkoristil številnih možnosti za zaslužek, ki mu jih je ponujalo gospodarsko prebujajoče se središče Gorenjske. Poleti je umrl še zadnji od njegovih prijateljev, dr. Blaž Crobath. Bolehal je za isto boleznijo, ki je čez nekaj tednov položila v posteljo tudi pesnika Prešerna, cirozo jeter. Zadnji pesnikovi dnevi niso bili lahki, bil je brez denarja, na vseh koncih dolžan denar, tako da otrokoma in Ani ni imel kaj zapustiti, le v oporoki ju je priznal za svoja. Umrl je na četrtek, 8. februarja 1849, pokopali so ga v Kranju.</p>
<p>1 8 4 9 - . . .</p>	<p>Z njegovo smrtjo se začena drugi, veliko bolj bleščeči del Prešernove javne podobe. Janez Bleiweis je kot dober politik zaslutil, da utegne pesnikovo ime kdaj zares postati slavno, zato je priredil slovesen pogreb in poskrbel za postavitve spomenika, s katerim naj bi se slovenski narod oddolžil Prešernovemu spominu. Zgodba o zbiranju denarja za Prešernov spomenik odlično ilustrira tedanji odnos do pesnika in tudi širše značilnosti slovenskega značaja. Časopisi so že marca in aprila 1849 začeli objavljati pozive za zbiranje prostovoljnih prispevkov. Slovenci so denar zbirali štiri leta; 280 darovalcev je zbralo 626 goldinarjev. Za primerjavo ponujamo drug primer; nekako v istem času so Slovenci na Kranjskem v šestih mesecih zbrali za postavitve spomenika hrvaškemu banu Jelačiću 1955 goldinarjev. Hrvaškemu banu so postavili spomenik, ker je pomagal zatreti marčno revolucijo leta 1848 ter v kranjske kraje za dolga leta vrnil odtujeno in Slovencem neprijazno dunajsko oblast. Danes je spomin na hrvaškega bana pri nas medel, tudi Bleiweisa poznajo le redki, Prešeren pa je s svojimi poezijami eden najtrdnjših temeljev samozavesti sodobnega slovenskega naroda.</p>